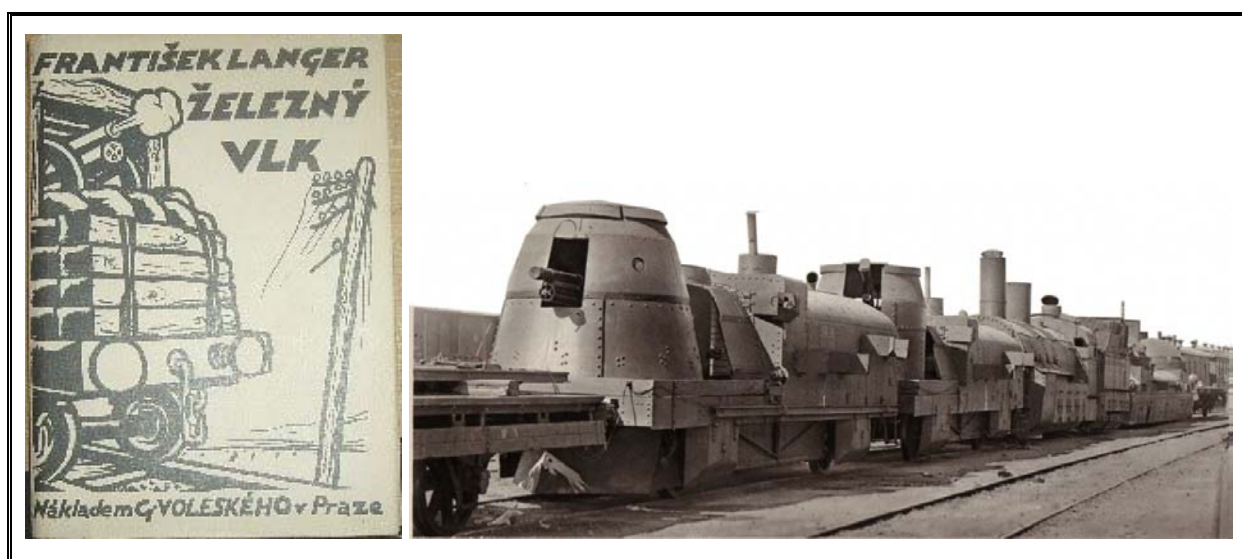

FRANTIŠEK LANGER (1888–1965)

Pracovní list úroveň B

I. ŽELEZNÝ VLK

Zdroje obrázků:

<http://www.podzemni-antikvariat.cz/img/foto/184/f/podzemni-antikvariat-512fc479d197f-sl709355.jpg>. [23. 11. 2014].

<http://www.seniorum.cz/uploads/castback/1470.jpg>. [23. 11. 2014].

Nejvýznamnější a nejznámější československé legie se nacházely na území Ruska. Na rozdíl od francouzské nebo italské fronty se legionáři z Ruska vraceli domů až po válce, roku 1920, neboť se zde zapojili i do občanské války. Soubor povídek Železný vlk, sepsaný v letech 1917–1919, vyšel v témže roce, tedy v době, kdy byla tato tematika velmi aktuální. Příběhy zachycují dramatické peripetie z ruské anabáze a zobrazují život legionářů formou očitého svědectví: chvíle radosti a vítězství, stejně jako okamžiky prohry a utrpení.

Titulní povídka Železný vlk popisuje boje československých legií na Uralu a jejich ústup do Sibiře. K přesunům na frontě používali legionáři pancéřový vlak, který sami sestrojili a vyzbrojili pro boj s bolševiky.

ŽELEZNÝ VLK

Narodil se na poletajevském nádraží ze dvou plochých nákladních platform, které dříve vozily rudu a uhlí, a ze staré dýchavičné lokomotivy. Byl nejprve neohrabaným štěnětem, jehož útočné zbraně, zuby, drápy (polní dělo na přední platformě se dvěma kulometry a dva kulometry na zadní), byly již od prvního dne při výpravě na Troick v plné činnosti jako u starého zvířete, ale byl ještě bezbranný proti útokům a ranám. Jeho kůže byla nešťastně tenká: v čele platformy nízká barikáda ze železničních pražců, na níž bylo položeno několik pytlů s pískem, který se vysypával a slehával. Tak posádka neměla ochrany ani před kulemi z ručnic, ani před šrapnelovou sprškou. (...) Ale zuby i kůže byly tehdy jen mléčné, a proto vše zase dorostlo. Hlavně kůže. Tu obdržel tentokráte z železných amerických vagónů-uhláků, ze kterých se později rodily všechny pancéřové vlaky.

A po čase, když zvíře zestárlo o nějaký den – vyrůstalo totiž den ze dne –, jeho krunýř ještě více zesílel. Za železnými pláty se objevila šestipalcová vrstva písku zvnitřku držaná dvoupalcovými deskami, střílny pro kulometry byly prosekány v bocích a nahoře mezi střílnami pro ručnice položeny pořádné pískové pytle. Vagón přikrývala střecha ze dvojitě vrstvy plechu a dvou vrstev fošen. Znenáhla zvíře vyrostlo i do délky (až na pět vagónů), naučilo se zasazovat rány na všechny strany (pro dělo našli otáčivou lafetu) a drápy obdrželo dvojí velikosti: kulometry systému Maxim i automatické ručnice na sedmdesát pět ran systému Lewis, lujsky, jak jsme jim říkali.

(...)

Červenobílé pancéřové vlaky se rozjížděly všemi směry. Jedna skupina jich jezdila od Čeljabinska na Jekatěrinburk, Irkutsk, Troick, Ufu, druhá, penzenská, na Buzuluk, Inzu, Buguruslan, Čišmy a z Čišem na Simborsk a odtud dále. (...) Najížděly úplně samostatně do středu nepřítele nebo v čele ešalonů jako starší vlci a vůdci prokousávaly dráhu nepřátelskou smečkou. Urvaly kusy z protivníka, zasadily mu ránu a rychle uklouzly, nebo se zakously do některého opozdilce a nepustily ho, dokud ho přiblíživší se smečka vlaků nedobila. Vlaky s posádkami jezdily vždy v houfích. (Byly to ony vojenské ešalony o červených nákladních vagoncích, které se staly našimi pohyblivými domovy.)

Zdroj: Langer, František. *Železný vlk*. Praha: Mladá fronta, 1994, s. 101–102.

Vysvětlivky:

platforma – plošina

Otázky k textu

- 1) *Podívejte se na obrázky a přečtěte si úvodní text. Kdo, nebo co byl Železný vlk a proč si myslíte, že kniha nese tento název?*

.....

.....

.....

2) *Jakých básnických prostředků je v ukázce použito? Podtrhněte si v textu místa, kde jsou tyto prostředky uplatňovány. Čeho tím chtěl autor docílit?*

.....
.....
.....

3) *O jaký slohový útvar se jedná?*

.....
.....

4) *Za domácí úkol si na mapě vyhledejte města, která text zmiňuje, a porovnejte vzdálenosti mezi nimi. Diskutujte.*

.....
.....
.....
.....

5) *Pokuste se ve dvojicích nebo v menších skupinách vytvořit pomocí několika vět podobný popis vámi vybrané věci / předmětu / stroje. Text potom zadejte ostatním jako hádanku.*

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

II. ŽELEZNÝ VLK

PŘÍBĚH KRATOCHVÍLŮV

Zdroje obrázků:

Vlčková, Lucie. *Vojtěch Preissig*. Vyd. 1. Řevnice: Arbor vitae, 2012, 222 s. ISBN 978-80-7467-031-2

Československé legie byly jednotkami zahraničního odboje za první světové války. Vznikaly v Rusku, ve Francii a v Itálii a tvořili je čeští a slovenští vojáci z řad zajatců i dobrovolníků. Nábor býval často prováděn v zajateckých táborech, kam byli zajatí či zběhlí vojáci sváženi. Na ruské frontě vznikla první československá jednotka už roku 1914.

Povídka Příběh Kratochvílův vypráví o prostém vojákovvi, který v prostředí legií nachází nový smysl svého života.

PŘÍBĚH KRATOCHVÍLŮV

(...)

„Vzali mne na vojnu na podzim ve čtrnáctém. Každý se divil, že mne odvedli. Silný jsem nebyl, z bednářské stravy stále jsem se nemohl spravit. A přece vzali. Šel jsem z odvodu domů, hoši křičeli a furiantsky zpívali, ale já šel tiše. Před vesnicí čekala matka a vyhlížela na silnici. Přišel jsem k ní a řekl jí: 'Maminko, jsem voják.' A tu se maminka dala do pláče, já ji chytil kolem krku a plakal s ní. Jí bylo líto, že mne stihl takový osud, a mně jí bylo líto pro její pláč. Než co dělat. Chystali mne na vojnu a tatínek mi stloukl kufříček, malý, černý, jako mají všichni rekruti. Do něho mi dala maminka na dno prádlo a vrch naplnila červenými jablky z naší zahrádky. Protože již bylo zima a já ničeho na sebe neměl, půjčil mi bratr svůj teplý kabát. Vždyť psali, abychom byli všichni dobře obuti i teple oblečení a měli jídla na tři dny. Čtrnáct zlatých jsem měl a tak jsem jel se vším do Vídně. Tam nás znovu prohlíželi a uznali, že jsem opravdu slabý, ale že mohu sloužit u svého řemesla a že sedláře potřebují. Tak tedy mne domů nepustili, ale poslali jako vojáka do Kremže, kde byl sedlář, který pracoval pro císařskou kavalérii. Bylo nás u něho asi dvacet a mistr nám platil nejdříve dva, pak čtyři, nakonec i devět zlatých týdně, a já pomalu nevěděl, co dělat s penězi.

Ale dobře při té práci přece mi jen nebylo. Tak se mi stále zdálo, že bych to neměl dělat, že pletu na svoje bič. Dělán sedlo pro císařské a ti nás nemají rádi, kdoví co se stane, a jednoho dne z něho někdo mému bratru šavlí hlavu rozetne. Vždyť kdekdo tehdy o nás Češích říkal, že jsme buřiči. Ale jak a co udělat, jsem nevěděl, jenom jsem pracoval s nechutí. Teď, když jsem v české armádě, vím, co jsem měl učinit, zapálit celou dílnu, ale tehdy jsem to nevěděl. Jak říkám, jenom žádné radosti jsem neměl z hotového kusu i že mi práce ubíhá. A také se mi stýskalo. Německy jsem neuměl a krajana jsem v Kremži neměl, natož známého, ačkoli tam bylo vojáků mnoho. Byl jsem stále sám. Zvláště večer bývalo mi smutno. Tu vždy, než jsem si lehl, vzal jsem si z kufříku jablko nebo dvě a snědl jsem je; to bylo také jako vzpomínka na domov. Ale jablka docházela, a když jsem dobíral již poslední, bylo mi, že se již navždy s domovem loučím.

Otázky k textu

1) *Kterým rokem vyprávění začíná? Čeho se týká? K jakým událostem mělo brzy dojít?*

.....
.....
.....
.....
.....

2) *Kdo tento příběh vypráví? Kolik je mu asi let? V jaké osobě, formě, je text psaný a jak na vás tímto působí?*

.....
.....
.....
.....

3) *Jak rozumíte větě „hoši křičeli a furiantsky zpívali“? Proč se takto chovali? Kdo je to furiant? Jakými synonymy byste slovo „furiantsky“ nahradili? Slyšeli jste toto slovo v rámci české literatury 19. století? Vyhledejte si k němu tyto informace za domácí úkol. Můžete pracovat s výkladovým slovníkem.*

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4) *Jaká byla vojákova původní řemesla?*

.....

5) *Co si vzal s sebou na vojnu?*

.....

6) *Jak rozumíte větě „Tak se mi stále zdálo, že bych to neměl dělat, že pletu na svoje bič“? Zkuste říct to samé jinými slovy. Přepište první čtyři věty posledního odstavce a nahradte tuto větu vlastní formulací, smysl musí zůstat zachován.*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7) *Jak se voják cítil? Co pro něho vojna znamenala, a co znamenala pro jeho rodinu? Vypište pozitiva i negativa, o kterých se v textu zmiňuje.*

.....

.....

.....

.....

8) *Po čem se vojákovi stýskalo? Ocitli jste se někdy v podobné situaci – sami v cizí zemi a bez znalosti jazyka?*

.....

.....

.....

9) *Co bylo pro vojáka symbolem domova? Co je symbolem domova pro vás? Zapište své nápady, porovnejte je s ostatními, diskutujte.*

.....

.....

.....

.....

.....

Zdroj fotografie: <http://www.paichl.cz/paichl/knihy/legie/Vladivostok.jpg>. [23. 11. 2014].

FRANTIŠEK LANGER

© Spolek ČŠBH. Licence CC BY-NC-ND <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/> Projekt byl podpořen Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v rámci dotačního Programu na podporu činnosti nestátních neziskových organizací působících v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání v roce 2014.
